

A NAPBA OLTÓZÓTT ASSZONY

Csiksomlyó Hargita megyében, az Olt felső folyásánál, a Keleti Kárpátok Hargita nevű hegyvonulatának lábánál fekszik. Ma Csíkszeredának a külvárosa. A búcsújáráshely rövid ismertetőjében ezt olvassuk: „A csiksomlyói kegytemplom mint műemlék a leghíresebb magyar szentélyek közé tartozik. A ferencesek építették 1440 táján, gótikus stílusban, Hunyadi János támogatásával. A századok során sok viszontagságon ment át; az 1661-es török-tatár betöréskor pedig teljesen elpusztult. A kolostorépület mai alakjában 1759-79, a templom pedig 1804-38 között épült. Itt működött Kájoni János nyomdája 1675-től, és itt folytak a híres passiójátékok is. A templom legnagyobb értéke a Szűzanya hársfából faragott kegyszobra a 15. századból. A Somlyó hegyén három kápolna áll. Pogány, illetve őskeresztény nyomokon épültek a 15-18. században.“

Prohászka püspök 1902-s székelyföldi útja alkalmával gyönyörű írásban számol be élményeiről. Ebben írja, hogy ott, ahol székely munka, székely kínlódás, székely élet varázsolja aranycsikká a völgyet, őrt áll a Somlyó hegye a Szent Szűz szentélyével, hol az ájtatos erőtlenség alázatos imában lelket kér a küszködő erőnek. Ennél jobban a kegyhely szerepét nem is lehet megfogalmazni.

A somlyói búcsújárást 1567-ben kezdődött el. Ennek az évnek tavaszán János Zsigmond haddal indul Csíkba, hogy ott is unitáriussá tegye a lakosságot. A székelyek, István gyergyóalfalusi pap vezetésével, Csiksomlyóra vonultak asszonyostól, gyermekestől, hogy hitükben megmaradásukat a Szűzanyánál kikönyöröggjék. Pünkösöd szombatján híre futott, hogy Székelyudvarhely felől, a Hargita erdőrengetegein át közelednek a fejedelem csapatai. Az asszonyok, gyermekek, öregek ott maradtak a Szűzanya szentélyében, hogy az Istenanya segítségét kérik, a férfiak pedig a Hargita bércén, a Tolvajos tetőn tönkreverték a fejedelem csapatait. A lakosság a győzelmet a somlyói Szűz közbenjárásának és csodájának tulajdonította. Ettől kezdve a gyergyóalfalusiak vezetésével pünkösöd szombatján, a győzelem napján, évente megtartották a nagy búcsús körmenetet. A falvak népe mintegy 150 km-es körzetből úgynevezett „keresztaljával“ zarándokolt a búcsúra.

Ma már nincsenek látványos keresztaljás felvonulások. Nem zeng a templomhoz érkező búcsúsok éneke:

Nyíljon ki szivetekben az örömvirág!
Zengjétek, hogy hallja meg az egész világ!
Édesanyánk, hozzád jöttünk,
Lángadozva, mert szeretünk . . .

— de hitből fakadóbban, tisztultabban ma is él a ragaszkodás Máriához. Alig lehet meglátogatni úgy a kegyhelyet, hogy közben újra meg újra meg ne álljon egy hazai vagy külföldi jelzésű személygépkocsi, amelynek utasai zarándokként jöttek. És a pünkösdszombati nagy búcsún az ország minden részéről hozzák a vonatok, autóbuszok és más közlekedési eszközök a zarándokok tömegeit, akiket már nem a megszokás, nem a hagyomány, hanem a lelki igény és a hit hoz Csíksomlyóra.

Természetesen a búcsújárás során időnkint felbomlik a rend. Amikor több tízezer ember akar a keskeny lépcsőn feljutni a Szűzanya kegyszobrához, amikor egész éjszaka vonul, nyüzsg a tömeg a templomban, nem lehet a legpéldásabb rendet tartani. De vajon nem így egészen életszerű? A sarokban alvó kifáradt zarándokkal, a földre települt étkező emberrel, aki mikor felébred, vagy befejezi az étkezést, folytatja egész éjszakai imádkozását. És vajon nem így volt-e a Hegyen is, ahol Urunk elmondotta a nyolc boldogságot? És vajon nem ő mondotta-e boldognak az egyszerű, alázatos, természetes embert, a tudós, botránkozó gőgösök rovására? A hit, ami kisugárzik, magával ragad. Protestáns, eléggé közömbös újságíró mondotta el, hogy élete legnagyobb élménye az a szentmise volt, amelyen Somlyón, a Szűzanya templomában vett részt, mert ő még ekkora hitet nem tapasztalt sehol.

A kegytemplom egyszerű, szinte szegényes, mint minden ezen a török-tatár jártá földön. És mint a nép, amely évezredek értékei közt őrzi az egyszerűséget, igénytelenséget, de amely mégis Mikest, Csoma Sándort, Gábor Áront, Dózsát, Tamásit és Márton Áront adta.

Nincsenek a templomnak nagy értékei, drága kincsei. De ott van a mindennél nagyobb érték, a csodatevő Szűzanya kegyszobra. A szobor arcát is megkoptatta az idő. Legendák beszélnek arról, hogy az arcon látható sebek török és tatár katonák kardcsapásait őrzik. Akárcsak a népe, amely magáénak tudhatja a szobrot. De a hagyomány beszél arról is, hogy ezt az arcot soha nem kell letörölni, mert nem szállja a por. Frissen ragyog mindig.

A világhírű műalkotások listáján nem szerepel a kegyszobor. A világ leghíresebb kegyszobrai közt sem tartják számon. Mégis így, kopottságában, egyszerűségében, megviseltségében hozza hozzánk legközelebb a Szűzanyát. Ő, tudjuk, igen közel áll hozzánk, akik időről időre hozzá menekülünk. Mert soha nem lehetett hallani, hogy ő valakit magára hagyott volna, aki oltalmát kérte, és segítségért hozzá folyamodott.

Félreeső, magános helyen van a somlyói szentély. A nagy nemzetközi útvonalak messze futnak innen. De a mának csendet alig találó embere itt, a kis Somlyó hegy lábánál megtalálhatja a csendet. S ha

rátalált, akkor elindulhat a lelki megnyugvás ösvényein. Hiszen: „Aki engem megtalál, életet talál, és üdvösséget merít az Úrtól.“

Ennyit tartottam szükségesnek elmondani a kegyhelyről.

+

Beszámoló a pünkösdi nagybúcsúról

Beszámolni nehéz a búcsúról. Olyan elemi erővel ragadja meg a lelket is, mint ahogy a testet magával sodorja a hullámmó tömeg. A szokás kerete megszűnt, de az ősi hit feltör a lelkekből, és mindig újabb formákban tanúskodik a Lélek erejéről. Minden évben az első pünkösöd csodája ismétlődik itt meg.

Csütörtökön előkészítik a templomot. „Oltárfosztással“ kezdik, vagyis eltávolítanak minden szőnyeget, gyertya- és virágtartókat, könnyen mozgatható tárgyakat, hogy minél nagyobb legyen a hely. A kegyszoborhoz vezető feljáratot megerősítik, és az oltárt védőkorkalattal veszik körül. Üzembe helyezik a hangerősítőket és a szellőztető berendezést, ami nemrégiben készült el. A falu lakossága is felkészült a búcsúsok fogadására.

Pénteken kezdenek érkezni a csoportok. Zárt sorban vonulnak fel a főoltárhoz. Ott térdre borulnak, és bensőségesen köszöntik Máriát imával, majd felállva következik az ének. A legtöbb vidéknek külön köszöntője és búcsúzója van, de közismertek is akadnak. Azt a szívből jövő dalt tintával leírni nem lehet. Nagyon mélyből jön, és olyan magasba száll, hogy szóról szóra érti, akinek szól. Ki-ki vérmérséklete, öröme-bánata szerint díszíti a dallamot, hangsúlyozva az adott szöveg reá vonatkozó szavait. Ezt sírás nélkül nem lehet végighallgatni.

Utána „elszállásolják“ magukat valamelyik mellékoltárnál, ami abból áll, hogy egy kupacba lerakják csomagjaikat, és elmennek győnni. A sekrestyében, oldalfolyosón és a „kerengőben“ gyóntatnak a környék plébánosai. Mindenütt százával állnak. Egy-két pap állandóan áldoztat, a templom közepén hosszan állnak két sorban az áldozók. Óránként kezdődnek szentmisék. Akinek legalább küszöb vagy lépcső jut ülni, az kényelemben érzi magát. Az apróbb gyermekeket lefektetik oltár-lépcsőre vagy fal mellé a zekére, és őrt állnak mellettük, hogy el ne tapossák. Ilyenkor szorul ki a templomból a tél hidege, és enyhül elviselhetővé egész nyárra a hőmérséklet.

Régen a körmenet volt a fénypontja a búcsúnak. Kb. 100 község vonult fel templomi zászlók alatt. A távoliak is gyalog jöttek már pár nappal pünkösöd előtt, és a szomszédos községekben szálltak meg. Sehol nem fogadtak el ágyat fekvőhelynek. Nem volt ritka az olyan sem, aki 40-50-szer járta meg ezt az utat. A menet élén „csengettyűsök“ álltak, akik fogóval ellátott jó nagy csengőkkel megszabták a menet üte-

mét. Volt egy-két nagy zászlójuk (háromrúdú), és minden csoportnak (férfi, nő, leány, legény, gyermek) kicsi zászlója. Ahogy vonultak végig a falvakon, harangszóval fogadták őket, és „áldás“ (nyári zápor) kísérte útjukat. Közben énekeltek, imádkoztak. Szemgyönyörködtető látvány volt nézni a népviseletben vonuló „kereszteket“. Pénteken és szombaton szinte egész nap szóltak a kegytemplom harangjai. A házfőnök fogadta az érkező kereszteket, köszöntötte és vezette fel a Máriához. Délután 3 órakor kezdődött a körmenet a templomtól a Kis-Somlyóhegyet megkerülve vissza a templomig. 2 km-forma út. A tetőn két régi kápolna van, ott rövid pihenőt tartottak. A keresztek sorrendje az 1567-es csatában való részvétel szerint alakult ki. Gyergyóalfalu vezetett. A menet közepe táján vonult fel a katolikus gimnázium, a helyi papság, esetleg a püspök is. Valamelyik papnak készülő ifjú vitte a „labóriumot“, ami 30 kg-nál nehezebb ereklyét tartalmaz, és azok névjegyzékét, akik vitték. Egyenruhás testőrök vették közre. Segíteni csak szükség esetén szabadott. A sor vége összefolyt a visszaérkezők elejével. Aki legalább egy pohárnyit nem ihatott a hegy alatti borvízforrásból, úgy érezte, „nem teljes“ a búcsúja.

Most az est beállta után azok, akik nem férnek be a templomba, elindulnak körmenetre. Teljesen önként alakult csoport. Egy-egy jobb hangú énekbe kezd, és a tömeg átveszi a dalt. Idén borús idő volt, csak a szívük világított. Meg-megmozdultak a nyírfák, mert gallyat szoktak törni róluk, és annyi üdvözlégyet mondanak el, ahány levél van az ágon. Az út folyamán előkerül sok elfelejtettnek vélt ének és ima. A környező dombok visszhangozzák egész éjjel: „Ékes virágszál, hozzád esdeklünk, Szép Szűz Mária, könyörögj értünk!“ A vállalkozóbbak a „Jézus hágóján“ mennek ki, közben a keresztúton elmélkedve beszélgetnek az illető állomás eseményéről, mert sötétben nem használható az imakönyv. Ez a rész legalább 75°-os meredély. A megtért csoportnak helyet csinálnak a templomban, hogy az is pihenjen egy keveset. A helyadókból indul a következő csoport. Helyi lakosok is sokszor csatlakoznak hozzájuk. Bent a templomban is egész éjszaka imádkoznak és énekelnek. Különböző vidékiek egymást megtanítják kedves énekeikre, imáikra. A fáradtabbja szunyókál egyet-egyed. Aki megéhezik, eszik a szatyorból, és iszik rá az üvegből. Az istenközelség családiassá válik. Ilyenforma lehet a mennyország, vagy amikor az Úr Jézus hétköznapjain elvegyült az emberek között.

A kegyszoborhoz vonulók láncba három napon keresztül meg nem szakad. Máriának csak a lába elérhető, de mezítlábra simogatják. Imakönyvet, rózsafüzért, zsebkendőt, kalapot érintenek hozzá, és a hegyen tört nyírfaágat. Ha láthatóvá válna a sok lerakott gond és kiöntött panasz, igen nagy halom lenne belőle. Itt válik ismét elviselhetővé az élet mindennapi gondja.

Persze megmarad az emberi gyarlóság. Amióta nincs a csoportoknak hivatalos vezetőjük, gyakran megesik tolongás közben a lökdösődés, veszekedés. Hullámzik, morajlik a tömeg, jaj a gyengébbeknek, fájós lábúaknak. Nem oda megy ilyenkor az ember, ahova akarja, hanem ahova sodorják. Láttam egy bácsikát, aki nagy köteg rózsafüzért árult (saját készítésűt). Közben egyet szemeztetett, maga sem tudván, hogy az Avékat-e, vagy az eladottakat számlálja. Egy másik atyafi, miközben egy sörösuvegből oltogatta szomját, búcsús ágát megörzés végett a csizmaszárába szúrta.

Szombat volt tulajdonképpen a búcsú napja, de most vasárnap érenek rá jobban az emberek, ezért vasárnap volt nagyobb a dugulás. En sejtettem, hogy jó lesz korán kelni, és már 1/2 6-kor kivonultam. Akik bent voltak éjszaka a templomban, azok egy kicsit éppen kimentek megjártani gémberedett tagjaikat; a reggeli forgalom csak akkor indult. 6-kor volt az első mise. Jótálló képességemet ismerve vittem egy összecukható széket. A padok előtt rúiltem, és majdnem becsületesen meghallgattam a szentmisét. Az áldozók menetébe is viszonylag könnyen sikerült besodródnom. A kijövés már nehezebben ment. A Szék útját feketé, egész hosszában ellepte a nép. Az olvasót morzsolgatták, énekek szövegét illesztették strófákba. A kőd akkor kezdett visszahúzódni, harmatot hagyott a hajukon, amin szépen csillogott az akkor ébredő napsugár. Az útmenti udvarokon a gyümölcsfák nagy fehér csokrokkal díszítették az ünnepet. A hatóságok elirányították az árusok sátrait és a járműveket. Így a vonuló nép áhítatát nem igen zavarták. Előtte is, utána is bőségesen hullott a kincset érő búcsús zápor; de vasárnap végig kitartott a szép idő. Ötvenezerre becsülik hozzávetőlegesen a résztvevőket, de pontosat nem lehet tudni. 12 000 ostya fogyott el. Annyi bizonyos, hogy minden évben tetemesen emelkedik a résztvevők száma.

Hétfőn délelőtt búcsúzkodnak az utolsó csoportok. Szépen felvonulnak a szentélybe. Imával kezdik, de az énekük a legmeghatóbb. Érzik rajtuk, hogy alig tudnak elszakadni. Újabb és újabb mondanivaló jut eszükbe. Életüket, családjukat, gondjaikat Máriának ajánlják. — Lassan kezdenek hátrálni, s még az ajtóból is visszaneznek. Mária biztatóan néz utánuk, a kicsi Jézus talán még integet is.

Hát leírék néhány morzsát a búcsúról. Én a tűnek is csak kontára vagyok, de jó tollal is lehetetlen leírni azt, ami a lelkekben történik. Híd ez a hely, ahol az ég és föld közlekedik. Ha ebből a pár sorból felbuzdul néhány kánaáni asszony lelkiületű valaki, hogy ők is a helyszínre jöjjenek, további kívánságukat bizonyára nem tagadja meg tőlük az Úr.

Gyárfás Piroska